

Inledning

Trons konst handlar om att rätt skilja på pronomina, säger Luther. Det handlar om att evangelium gäller "för mig". Därför tänker jag börja med något mycket personligt. Det är som livet, dramatiskt och på liv och död. Två bilder kommer för mig: skålen och vårvinterljuset.

Först bilden av *skålen*. Jag minns den vackra skålen som barn. I botten stod min mors initialer skrivna i guld. Min far berättade att det var min dopskål. En dag hölls dopvattnet upp. Prosten Burgman öste tre gånger över mitt huvud och jag blev märkt för livet. Jag drogs in i ett livssammanhang som handlar om att livet är starkare än döden. Det skulle bara dröja ett par månader innan min mor dör alltför ung. Men det skulle dröja många år innan jag förstår att tolka mitt liv i dopets mönster – från död till liv. Det blev avgörande. Helt ovidkommande och lite som kuriosa är att prostens son, Hans-Erik, fredskämpen och lektorn vid lärarhögskolan i Linköping kom att under ett decennium sitta under min predikstol 90 mil från hembygden. Kanske var han för 60 år sedan anledningen till mitt dopnamn.

Den andra bilden - *vårvinterljuset*. Jag var 18 år och på väg ut ur kyrkan. Det var kallt och mycket snö. Jag går närmast. Först bärs kistan med min far. Den sänks ned i graven. Finns han nu nära sin kära? Björken, som än idag står bredvid gravstenen, stod där stelfrusen och speglade något av mig själv - fast rotad men delvis känslomässigt nedfrusen. Det var gnistrande kallt och grymt. Men snart kom vårljuset med sin blandning av hopp, kvardröjande sorg och en gryende insikt om att det finns det som är viktigt, och det finns det som är allra viktigast. Sakta men säkert växer behovet om klarhet i tron. Till sist handlar det om att våga kasta sig ut på de sjuttio famnarnas djup. Att få så pass mycket fast mark under fötterna att jag kan kalla mig kristen. Att jag kan tolka mitt liv i Kristi efterföljd som en erfarenhet om att gå från död till liv. Livet blir meningsfullt. Evangelium handlar om att rätt kunna skilja på pronomina. Att kunna säga "för mig".

Var och en av oss som samlats dessa dagar har sin egen resa fram till att få se och smaka att Gud är god. En resa som fortsätter. Evangelium är inte en läxa att lära in. Det är en personlig relation till Jesus Kristus. En relation som behöver näras, utvecklas och förnyas. Ytterst är det på liv och död. Det är dramatiskt att leva och dramatiskt och härligt att döpas. Det är en gåva att få tro på Kristus. Det är en nåd att stå upp och följa honom. Jag vill nu utifrån våra vigningslöften, avgivna i kyrkans gemenskap, i fyra huvud punkter tala över rubriken *Evangelium - och sedan? Att leva med Kristus som förebild och vittna om Guds kärlek*.

För det första: Evangelium "för mig"

Kyrkans gemenskap är ytterst mänsklig. Bristerna blir ibland påtagligt besvärande. Här kan trångsyntheten dela gemenskap med missmodet, brist på nyskapande gå hand i hand med död traditionalism. Men till denna gemenskap är också givet uppgiften att förvalta den allra största skatt – evangeliet om Jesus Kristus. Hur kommer det sig att det inte får större genomslag? Varför strålar det inte om kyrkans gemenskap?

Ett svar är pinsamt enkelt – det är en mänsklig gemenskap och därmed fullt av felsteg och underlåtenhet, trångsynthet och misslyckanden. Man ansluter sig inte till kyrkans gemenskap därför att man är en god och lyckad människa. Ofta är det bristen som fört oss samman. Men ändå – frågan vill inte släppa taget. Varför märks inte spåren tydligare av evangeliets befriande kraft i våra församlingar?

Ett andra svar är också enkelt. Jag tror tyvärr att det finns en uppenbar risk att många i våra församlingar har svårt för personliga pronomina. Att kunna säga vad Jesus betyder "för mig". Det handlar inte om att ha en tro bra nog. Men att ha vänt sin törst och en hunger till honom som förmår stilla den.

Ett tredje svar på varför inte evangeliet får större genomslag är ytterst utmanande för oss som tillhör vigningstjänsten. Vi som är satta att på ett särskilt sätt förvalta evangeliet bör fråga oss vad Kristus betyder "för mig". Evangeliet är i en mening mycket enkelt, så enkelt att ett barn kan ta emot Guds rike. Det handlar inte om sofistikerade insikter, utan om överlåtenhet. Om trons enkelhet. Den gäller att ständigt vara på resande fot på det som brukar kallas "den längsta resan", en resa från hjärna till hjärta och sedan ut i tjänst för medmänniskans bästa. Om detta senare skall nu detta föredrag handla. "Evangelium och sedan" handlar om att leva i Kristi efterföljd. Det innebär inte att lämna evangeliets befrielse för att sedan skrida till handling. Nej, evangeliets verklighet är själva klangbotten i allt vi gör.

Att träda in i kyrkans gemenskap är inte att leva något annat liv än det djupt mänskliga. Det är vårt anspråk. Gud har blivit människa i Kristus för att vi genom tron skulle bli människor som växer upp till hans likhet. I hans närhet är vi kallade att tjäna, att vara medmänniskor för vår nästa.

För det andra: Förpliktande vigningslöften

Låt oss försöka förstå det kristna livet som det uttrycks i våra vigningslöften, särskilt i två av våra gemensamma vigningslöften.

"Vill ni i er tjänst följa vår kyrkas ordning och förverkliga er kallelse med Kristus som förebild?"

Vill ni leva så bland människor, att ni blir vittnen om Guds kärlek och om försoningens hemlighet?"

Kärnan i prästens och diakonens två avslutande löften kan summeras i dagens underrubrik: *Att leva med Kristus som förebild och vittna om Guds kärlek*. Vad vi lovat i våra vigningslöften gäller egentligen alla kristna. Alla döpta är kallade att *leva med Kristus som förebild och vittna om Guds kärlek*. Som präster och diakoner är vi inte kallade till någon ytterligare nivå i efterföljelsen än vad som gäller för varje kristen, men vi behöver påminna oss löfterna. Den som avgivit löften utmanas än mer.

Alla har vi vår resa sade jag nyss. Hur ser vår tids livsresenärer på livet? I vilken bild känner vår samtids människor igen sig? Biskop Sven Danell chockerade mig i min ungdom genom att påstå att när han var ung, sjöng man ofta den psalm som vi unga med vår morbida humor skämtade om: "Jag går mot döden vart jag går". Danell menade att den för dåtida församlingsbor uttryckte en genuin medvetenhet om livets realitet. Kan det vara så, att vår tid lockar oss att bli flanörer och turister? Det gäller att leva nu. Det gäller att få uppleva så mycket som möjligt. Att ge sig ut i livsäventyret men inte självklart utrustade med karta och kompass. Visst är det en alltför grov generalisering att säga att de flesta irrar planlöst omkring. Men är målet viktigt för färden? Är målet bara vad jag idag gör livet till?

Kristus kallar oss att följa honom, att vara pilgrimer. Kyrkans folk är kallade ut på pilgrimsfärd, snara till uppbrott, vana vid hetta, köld och pinande motvind, drabbade av osäkerhet och prövningar. Är detta utmärkande för vår Svenska kyrka?

En gång för drygt tre årtusenden sedan färdades Israels folk genom öknen och slog upp sitt tabernakel. Det rörliga gudsfolket behövde en rörlig helgedom. Men vad händer med ett folk när det slår sig ned, när tillvaron ordnas upp, när den första tidens rörelse övergår i stabilitet. Vad händer när man lämnar tabernaklet för att bygga det fasta templet? Vad händer när katedralerna reses? Lever pilgrimstanken? Är övergången från statskyrka och kommunalkyrka ett uppbrott från en trygghet till en vandring ut i osäker framtid? Knappast.

Mycket är sig likt. Det världsunika systemet med politiska partier i församlingens styrelse vittnar om en tid som ännu väntar på uppbrottet. Men än är vi inte där. Inte heller kommer förnyelse och rörelse av att gå från ett system till ett annat. Nej pilgrimstanken kan erövas mitt i det rådande systemet. Kristus kallar mig att följa honom även i rådande system. Jag har hört hans röst, allt ifrån den dag då prosten Burgman öste vatten över mitt huvud, över konfirmation i sockenkyrkan, till prästvigningsdag och biskopsvigningsdag. Det är här jag hör hemma. Det är här du och jag är kallade till efterföljelse. Gräset kan se grönare ut hos grannen. Men vi är pilgrimer.

För det tredje: Vigningslöftenas innehåll - evangelium och efterföljelse, Guds kärlek och min kärlek

Vigningslöftenas innehåll, med avseende på det kristna livets gestaltning, handlar om att relatera evangelium och efterföljelse, Guds kärlek och min kärlek, Kristus för mig och att vara Kristus för min nästa. Sedan Luthers dagar har det funnits en tveksamhet i vår tradition att

tala om Kristi efterföljelse. Luther såg en icke ogrundad fara i att Imitatio Christi-idealet kunde leda till prestations- och förtjänsttänkande, som präglade dåtidens kyrka. Förvisso finns den risken i alla tider, men det borde vara möjligt att tala om efterföljelse och mänsklig mognad utan att falla i detta dike. Mer om det senare.

Vi måste dock konstatera, att efterföljelsemotivet finns tydligt i det nytestamentliga vittnesbördet. "Följ mig" säger Jesus. Och lärjungarna står upp och följer honom. Närheten mellan Jesus och de som följer honom uttrycks på andra sätt efter uppståndelsen. Vi kan erinra oss andra texter i NT. Det som utmärker dessa texter är inte att lärjungarna först dras in i evangeliets verklighet för att sedan försöka leva så gott de kan. Det finns nämligen ett organiskt samband mellan att vara kallad av Jesus och lärjungaskapets liv. Hos synoptikerna börjar efterföljelsen med Jesus kallelse "följ mig" följt av lärjungens gensvar att dels stå upp och följa, dels imitera sin mästare (Matt 20:26ff). Eller uttryckt i paulinska termer - det finns ett organiskt samband mellan tron på evangeliet om Jesus Kristus och livet i tron på Kristus. Uttryckt i johanneiska termer finns det ett organiskt samband mellan Guds kärlek till världen och människans gensvar i kärlek gentemot varandra, ett samband mellan gåva och uppgift.

Om allt hänger på min kärlek då blir det förvänt. Eller för att fritt ur minnet citera en av vårt stifts stora profiler, Sune Wiman: "Hjärtats kärlek är som en citron – ju mer man trycker på den desto surare blir det." Eller uttryckt på annat sätt: den som blir upptagen av sin kärlek och sin Kristus-efterföljelse kan bli en idol. Men den som ständigt behöver Guds kärlek, den som är upptagen av Kristus själv och inte av sig själv, den människan blir en ikon, ett fönster mot himlen.

Guds kärlek och min kärlek kommer tydligt till uttryck i Nya Testamentets förmaningar. Förmaning på grekiska *parakalein*, en ordstam bestående av *para* och *kalein* Para betyder vid sidan om och *kalein* kalla, ropa. Med andra ord att ropa vid sidan om, att uppmuntra. Bilden som framträder för mitt inre är skidåkaren i den tunga uppförsbacken. Tränaren springer vid sidan om för att uppmuntra, peppa. Förmaningen i NT hör inte först och främst samman med att lyfta pekfinger utan att uppmuntra. Du som är döpt till Kristus, lev i enlighet med ditt dop. Du som iklätt dig Kristus, ikläd dig barmhärtighet. Du som är döpt till Kristi död och uppståndelse, tolka livet utifrån detta mönster.

Behovet av uppmuntran är ändlöst. Vi har anledning att erövra en grundhållning av uppmuntran gentemot varandra i kyrkans gemenskap. Men den djupa motivationen till uppmuntran ligger i att vi hör samma med Kristus, att vi följer honom, att vi har del av hans liv. Låt oss därför leva värdigt vår kallelse. Vissa om att vi är pilgrimer, inte flanörer och vagabonder. Vårt liv har riktning och mål.

För det fjärde: Att leva i gemenskap och tjäna i världen

Det finns en fara i den nordiska folkkyrkomodellen, att inte tala om församlingen som ett "vi". Kyrkan har varit en så påtaglig del av samhället att reflektionen över kyrkan som

gemenskap fått stå i bakgrunden. Det gäller inte minst när det gäller det som är fokus i detta föredrag, gestaltningen av det kristna livet. Om man bara säger att evangeliet möter oss i förkunnelse och sakrament och att vi var och en sedan kallas ut i tjänst för vår medmänniska i vår dagliga kallelse, så har man glömt att evangelium och sakrament förvaltas i en *communio*, i *koinonia*, i de heligas gemenskap. Kombinerat ett sådant synsätt med det modernistiska paradigmet betoning av individen kan församlingen som gemenskap hamna i en diffus bakgrund.

Det har funnits en uppenbar risk att kristen etik har lösgjorts från sin kontext och kyrkan blivit osynlig. I ett allt mer mångkulturellt och mångreligiöst samhälle krävs en annan kontextkänslighet än tidigare. Kyrkan är också en moralisk gemenskap.

Kristet liv är inte bara ett enskilt individuellt projekt i världen. Det utgår ifrån och närs av församlingsgemenskapen. Varje gemenskap formar människor på ett bestämt sätt. En kyrklig gemenskap utvecklar ett visst sätt att vara och se på livet och påverkar därmed också personens karaktär. I en annan kristen gemenskap formas människor på ett annat sätt. Handlingar formar gemenskap, men gemenskap formar också handlingar. Frågan blir då: Hur utvecklas människor i vår församling och kyrka? Finns det en dynamik som påverkar och formar människors personlighet och karaktär? Utvecklas de som söker sig till församlingens gemenskap till personer med rättvisepatos och civilkurage, människor som är barmhärtiga och kärleksfulla? Eller är avsaknaden av moralisk påverkan det utmärkande för vår kyrka? Vad är det i så fall uttryck för?

Att träda in i en kyrkas gemenskap är att få del av ett bestämt livsperspektiv, som har bäring på hur livet levs. Och kyrkan är bärare av en tradition som förs vidare i bestämda handlingar, praktiker. Låt mig ta upp dessa tre begrepp, men i omvänd ordning: praktiker, tradition och perspektiv.

Praktiker

Först två anmärkningar. För det första, att tala om praktiker (eng. practices) eller handlingar är att påstå att det konkreta är av största vikt. Det innebär att ifrågasätta att vi som människor möter livet utifrån teorier, som sedan tillämpas i det konkreta. Genom att utgå ifrån det praktiska och konkreta betonas i stället ömsesidigheten mellan praktik och teori. Riktningen kan gå från praktik till teori, liksom från teori till praktik.

För det andra vill jag utmana påståendet att allt är tolkning. Prästkandidater skall bli tolkande teologer heter det. Jag kan inte annat än instämma. Men om man vill karaktärisera kristet liv utifrån föreställningen att allt är tolkning har man antagit ett västerländskt intellektuellt perspektiv, som knappast berör de djupa folklagren. Synsättet lider något av samma svaghet som tankelinjen från teori till praktik. Jag menar att det grundläggande är att kristet liv är handling, att det tar konkret gestalt. När en människa idag hör Kristi röst: "Följ

mig”, ställs hon inte inför ett val av livsåskådning, att omfatta en ny föreställning om livet som hon skall tolka. Hon ställs inför ett nytt sätt att leva. Att följa Kristus innebär att bli gripen av en kärlek som skall gestaltas i handling för min nästa. När praktiken på detta sätt betonas, kan man säga att det formar individens och gemenskapens tolkningshorisont, sättet att tolka och förstå livet.

Vilken praxis, vilka praktiker, vilka konkreta handlingar är viktiga i kyrkans gemenskap? Praktiker skulle kunna förstås utifrån Luthers sju kännetecken på kyrka: Ordet, dopet, nattvarden, bikten, bönen, vigningstjänsten, lidandet eller korset. Eller vi kan utgå från den grundläggande uppgiftens fyra dimensioner som de formuleras i vår Kyrkoordning. Dessa kännetecken eller dimensioner av konkret församlingsliv skapar en livshållning och kultur som formar dem som delar församlingens liv. Men det säger inget om *hur* vi formas. Det beror nämligen på *hur* de gestaltas och den andliga kraft de bärs av. Att ta kyrkans kännetecken på allvar innebär att fästa vikt vid om vi förkunnar och gestaltar evangelium. Om undervisningen är slentrianmässigt utförd, torde det knappast vara en undervisning som förändrar. Om gudstjänsten sker med engagemang och brottning utifrån att söka Guds tilltal, kommer det att sätta sina spår. Om bönen praktiseras så förändras bedjarna och vågar jag påstå – också verkligheten. Om ofrånkomliga svårigheter ses som lidande i Kristi efterföljd så förändras prästens och diakonens inställning. Men väl att beakta – självpåtagna lidanden, obenägenhet till bearbetning och förändring är inget att stoltsera med. Lika litet som att göra sig själv till offer.

Detta sätt att tänka omkring Kristi efterföljelse, som startar i gemenskapens praxis, frågar inte bara efter vad som är den rätta handlingen utan fokuserar först och främst på den handlande personen eller gemenskapen. En viktig fråga blir hur en god människa och en god gemenskap formas. Frågan om det goda föregår det rätta.

Traditionen och de goda gärningarna

Vår kyrka är bärare av luthersk tradition. I linje med den lutherska traditionens självförståelse finns utrymme för självkritik. Traditionen är enligt våra bekännelseskrifter inte ofelbar. Jag vill nu främst lyfta fram det omistliga i vår tradition, när det gäller hur Kristi efterföljelse skall gestaltas och Guds kärlek ta gestalt i våra liv. Luthers tankevärld kan emellanåt framstå som främmande, och många gånger kan vi som senmoderna människor känna oss närmare fornkyrkans föreställningsvärld och situation. Men det finns anledning att ta till sig ärkebiskop Rowan Williams ord om vårt förhållande till historien. Han säger att *traditionalister missar emellanåt saken därför att de inte förväntar sig att bli överraskade av det förgångna; progressiva missar saken därför att de inte förväntar sig att bli intresserade eller ifrågasatta av det förgångna (Why Study the Past?)*.

Eftersom detta föredrag bär rubriken "Evangelium och sedan?" kan det vara värt att reflektera över de goda gärningarnas plats i Luthers tänkande. För att förstå hans sätt att resonera bör man ha i bakhuvudet två ting. För det första den medeltida katolska tvåstegsfromheten och Thomas av Aquinos tudelning av etiken i en naturlig etik för vanliga kristna och en övernaturlig del, "evangeliska råd", för präster och ordensfolk. Luther avvisade denna uppdelning. Han menade att det kristna livets radikala drag förverkligades i vardagens mödor, inte i klostrets avskildhet.

För det andra har Luther vuxit upp med och fostrats som munk och präst i den aristotelisk-thomistiska dygdläran. Luthers etik har ömsom karaktäriserats som en form av konsekvensetik eller ibland också en form av pliktetik. Men vid en noggrann läsning av Luthers skrift *Om goda gärningar* framträder ytterligare en dimension som inte bara berör handlingarna utan personen. Trots hans kritik mot Aristoteles slår hans katolska identitet igenom, och hans beroende av Thomas av Aquino märks tydligt och den karaktärsdanande etik som nu återigen från 1980-talet och framåt blivit på mode sedan aristotelismen gjort sitt intåg i nutida moralfilosofi. Enligt det modernistiska sättet att reflektera över moralen, som präglat de senaste 200 århundradena, så tänkte man att bara etikerna tänkte tillräckligt skarpt, skulle de närma sig varandra. Resultat blev det motsatta. Trots rationell reflektion ökade mångfalden och divergensen. Många har därför återvänt till dygdetikens betoning av den moraliska agenten och gemenskapen.

I sin bok *Hva betyr holdninger?* skriver professor Ivar Asheim att Luther avviker ifrån det som kärnan i antikens dygdetik, nämligen självförverkligandet. Att genom träning bli god, eller som det tar gestalt i thomismen och pietismen – ett självförverkligande som lärjungar på nådens grund. Hos Luther handlar dygd om att tjäna sin nästa. Aristoteles menar att vi blir goda genom att handla gott. Luther menar däremot att det är något grundläggande fel med en etik som handlar om att man själv skall bli god.

Varför använder då Luther dygdbegreppet när det dessutom är perifert i NT? Det har med kopplingen till hans syn på den kristna friheten och synen på kärleken att göra. Goda gärningar har inga namn kan han säga, dvs trons frihet sätter kärleken i rörelse. Och kärleken gör mer än reglerna säger. Dygdetiken är mer öppen och mer omfattande än handlingsregler. Dygdterminologin, som bl a förekommer i *Om goda gärningar* kan uttryckas på flera sätt. Låt mig ta några exempel. Det första budets verk sammanfattas som tillit, förtröstan, tro. Eller som tro, hopp och kärlek, där tron omtalas som en dygd över alla andra dygder. Det tredje budets verk beskrivs som tålmod, glädje och fred. Det fjärde budets verk som tjänstvillighet, lydnad och omsorg. Det femte som mildhet, det sjätte som renhet osv. Detta är begrepp som handlar om "förhållningssätt", eller om vi så vill dygder.

Detta sätt att förstå kristet liv utesluter inte normer och reglers betydelse. Annars hade vi inte haft utläggningen av de tio budorden i Stora och Lilla katekesen. De kan vara viktiga tydningar av Guds vilja, men de kan aldrig uppfylla radikaliteten i Kristi efterföljelse. All godhet kommer enligt Luther från Gud. Godheten eller den självutgivande kärleken blir

därför etikens bärande grundmotiv. Det handlar enligt Asheim om en relationell och utåtriktad etik. Eller såsom det uttrycks i våra vigningslöften: ”att leva så bland människor, att vi blir vittnen om Guds kärlek och om försoningens hemlighet?”

Perspektiv

Att träda in i en kyrkas *gemenskap* och att leva i en bestämd *tradition*, är att få *perspektiv* på livet. Vi kan lika gärna säga att det är att få *ett* bestämt perspektiv på livet. Ögat ser vad det ser, beroende på var jag står. Kyrkans gemenskap kan både vidga eller snäva in perspektivet. Allt beroende på om gemenskapen är öppen och på vitaliteten i traditionens gestaltning. Någon har sagt att ”*tradition är de dödas levande tro, medan traditionalism är de levandes döda tro*”.

Levande tro är bärare av traditionens minne, men möter på ett vitalt sätt nutiden och prövar på ett kreativt sätt nutidens utmaningar för att behålla det goda och ta avstånd från det nedbrytande. Gud verkar också i världen. Den döda tron älskar det bestående. Dess trosbekännelse lyder: ”Såsom det är och har varit, så skall det och vara”. Men factum est: det har aldrig varit som det alltid har varit.

Tro och tradition påverkas av vad vi ser, och vad vi ser i livet påverkar tro och tradition. Detta gör att vi alltid lever i rörelse. Vår tro liksom livet självt är inte statisk. Förändring tillhör livet. Vi är pilgrimsfolket. Men före går Herren. Då gäller det att lyssna. Lyssna till den gode herdens röst. Att som Reinhold Niebuhr sa, leva med Bibeln i ena handen och med dagstidningen i den andra. Vi är inte kallade att leva i isolat, utan i världens vinddrag.

Kristen tro öppnar en horisont, som gör att perspektivet vidgas bortom detta livet. Men också detta livet får en ny belysning.

Några avslutande ord

Få teologer har under förra århundradet talat så utmanande om Kristi efterföljelse som Dietrich Bonhoeffer. Hans bok *Nachfolge*, i svensk översättning av Ylva Eggehorn, bör inte läsas i perioder av nedstämdhet men väl när den andliga sömnaktigheten kommer smygande. Hans sista hälsning till sin medfånge, en hälsning uttalad i all hast när han fördes bort till avrättning och för att möta döden, är: ”Detta är slutet – för mig är det början på livet.” Må Gud hjälpa oss att leva av och i denna tro som hjälper oss att motspänstigt möta en okänd framtid. Att ta emot och leva av Kristi evangelium har en fortsättning. En fortsättning i ett liv i efterföljelse. En öppning mot en framtid, där Kristus kommer oss till mötes.

Därför behöver vi öva oss i att leva av den dyra nåden. Låt mig till sist ge en enkel övning som jag tog till mig av en anglikansk präst och andlig vägledare. Varje kväll summera dagen genom att ställa två frågor: *För det första*: Vad är jag tacksam för, utifrån vad denna dag gav?

Vad gav Gud mig att glädjas åt? *För det andra*: Vad är jag inte tacksam för denna dag? Vad grumlade min glädje? Har jag något att lära? Kanske handlade det om att jag satte mig själv i centrum. Därför behövs överlåtelse till barmhärtighetens fader och moder, all tröst Gud.

Så kan våra liv bli en övning i att leva i tacksamhet och av nåd. En övning i att rätt skilja på pronomina.